

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ПРИМЉЕНО: 29.1.2015			
ОРГ.ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОЗИ	ВРИЈЕДНОСТ
	73		

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВИЈЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађене докторске дисертације мр Далибора Пејаковића
под називом „Правни аспекти накнаде штете из осигурања у
међународном превозу робе“

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Научно-наставно вијеће Правног факултета Универзитета у Бањој Луци је, на VI сједници одржаној 15. децембра 2014. године, донијело Одлуку о именовану Комисије за подношење извјештаја о урађеној докторској дисертацији мр Далибора Пејаковића, број:12/3.1355-VI-7/14, под називом: „Правни аспекти накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе“.

У Комисију су именовани:

- 1.) Проф. др Марко Рајчевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: пословно (трговинско) право и право друштава, предсједник Комисије,
- 2.) Проф. др Душанка Ђурђев, редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду, ужа научна област: пословно (трговинско) право члан Комисије, и
- 3.) Академик, проф. др Витомир Поповић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област: међународно право, ментор-члан Комисије.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска теза кандидата мр Далибора Пејаковића написана је ћириличним писмом (Times New Roman, фонт 13, проред 1,5) и укорићена тврдим повезом. Дисертација је написана на укупно 265 страна, од чега 247 страница чистог текста. Литература се састоји од 208 јединица разврстаних на књиге и чланке, законске текстове, остале прописе и интернет адресе. Наведена литература је цитирана у 373 фусноте.

Поред литературе и садржаја, цјелокупна материја је подијељена на увод, пет глава и закључак, и то: Увод (стр. 7-9), I Појам, настанак и развој транспортног осигурања (10-19), II Основне карактеристике међународног карго осигурања (20-28), III Ризици и штете према уговору о транспортном осигурању (29-56), IV Осигуране штете у међународном превозу робе (57-178), V Утврђивање и ликвидација штете (179-240), VI Закључак (241-253).

У уводу кандидат објашњава предмет истраживања, сврху истраживања, односно даје образложење разлога и циљева који оправдавају изучавање овог правног посла. Поставља радну хипотезу, те наводи методе и изворе који су коришћени при изради рада и појашњава коришћене термине, значајне за правне аспекте накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе.

У глави I - Појам, настанак и развој транспортног осигурања - кандидат анализира постојеће дефиниције правних аспеката накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе, посебно његове економске и правне аспекте и покушава да да што свеобухватнију, али истовремено и једноставнију дефиницију овог правног посла, приказујући га кроз његов историјски настанак и развој од најранијих, преко Хамурабијевог законика и римског права, па до данас.

У глави II – Основне карактеристике међународног карго осигурања – анализирани су правни аспекти међународног карго превоза, а посебно његове специфичности и разлици увођења и незамјенивости осигурања као пратећег сегмента карго превоза. Правни аспекти међународног карго осигурања посматрани су кроз анализирање улоге карго осигурања у међународном превозу робе поморским саобраћајем, као посебном и најважнијом врстом превоза робе, а затим у међународном превозу робе у осталим врстама саобраћаја. Посебно се анализирају роба, односно терет као осигурани предмет и посебан интерес субјеката који учествују у међународном превозу за осигурање робе. Иако теоретичари немају јединствен став о утицају међународног превоза робе поморским саобраћајем на остале врсте саобраћаја, преовладава становиште да ова врста саобраћаја има утицај и на остале гране

саобраћаја, а самим тим и на осигурање у међународном саобраћају, односно међународном превозу робе, те да се поморскоправни прописи који се односе на осигурање робе у међународном превозу морем примијењују и на остале гране саобраћаја. Наведене су и образложене предности међународног карго осигурања, али је и критички указано на недостатке и ограничења овог правног посла.

У глави III – Ризици и штете према уговору о транспортном осигурању - извршена је детаљна анализа поступака и начина закључивања уговора о међународном карго превозу робе. Посебно је посвећена пажња ризицима који прате међународни карго превоз и штетама које могу настати у току овог превоза робе. Обрађене су посебне врсте ризика и насталих штета у осигурању. Кроз приказ обима и трендова међународног карго осигурања указано је на одређене стандарде који представљају услове за осигурање робе у међународном превозу, а посебна пажња је посвећена критичкој анализи стандарда који се примијењују у свијету. Извршена је детаљна анализа Институтских карго клаузула за осигурање робе, почев од њеног почетног развоја, са свим измјенама и разлозима који су довели до потребе њихових промјена. Посебна анализа посвећена је клупском осигурању, почев од његових првобитних облика до данас, са критичким освртом, односно анализирањем предности и недостатака овакве врсте осигурања. Посебан дио је посвећен анализирању случајева када не постоји обавеза исплате накнаде за насталу штету на роби која се превози.

У глави IV – Осигуране штете у међународном превозу робе – обрађени су прије свега извори међународног карактера којима су регулисани услови и начини исплате штете на насталој роби, прије свега у свјетлу закона и конвенција који имају међународни карактер, односно које су прихваћене као позитивни прописи код субјеката који учествују у међународном превозу робе и осигурању овакве врсте робе: „Marine Insurance Act“ (Енглески поморски законик) 1906, Међународна конвенција о судару бродова, донесена у Бриселу 1910, Међународна конвенција о помоћи и спашавању ваздухоплова или од стране ваздухоплова на мору, донесена у Бриселу 1938, Конвенција о побољшању положаја рањеника, болесника и бродоломаца оружаних снага на мору, донесена у Женеви 1949, Конвенција о отвореном мору, донесена у Женеви 1958, Међународна конвенција о заштити људског живота на мору (SOLAS), донесена у Лондону 1974, Међународна конвенција о потрази и спашавању на мору (SAR), донесена у Хамбургу 1979, Конвенција о спашавању, донесена у Лондону 1989, Јорквантврпска правила из 1877, а затим је обрађена регулатива у упоредном праву која се односи на ову врсту осигурања и накнаде штете у правним системима Италије, Француске, Велике Британије, Сједињених

Америчких Држава, Србије, Хрватске, Црне Горе, Босне и Херцеговине, итд., а обрађени су и одређени доступни примјери судске праксе везани за штете настале у међународном превозу робе. У овој глави посебно је анализирана свака од појединих врста штета у међународном превозу робе, односно извршена је посебна анализа и критички осврт на потпуни и дјелимични губитак осигураног предмета, осигураникове трошкове спашавања и трошкове непосредно проузроковане наступањем осигураног случаја, заједничке хаварије и награде за спашавање. Посебна пажња посвећена је генералним хаваријама и спашавању, као најчешћим облицима насталих штета у међународном превозу робе, гдје је поред критичког осврта и детаљне анализе позитивних међународних прописа који се односе на ову врсту насталих штета извршена и детаљна анализа појединих случајева генералне хаварије, трошкова који се јављају у генералној хаварији, начину обрачуна и ликвидације генералне хаварије, као и имовинско-правних односа у случајевима спашавања, врстама спашавања и свим другим аспектима који прате ову врсту настале штете на роби. Након анализе појединих облика насталих штета извршено је упоређивање односа настале штете и закљученог уговора о осигурању који покрива ове врсте штете, гдје се критички посвећује пажња предностима и недостацима међународних прописа и уговора у поступку накнаде штете. У овом дијелу је извршена и анализа штета које су искључене из осигурања, подјела на законска и уговорна искључења, гдје је децидно и критички наведен сваки од појединих облика искључења. Посебно је анализирано учешће осигураника у насталој штети (франшиза). Обзиром на велики значај и раширеност франшизе у међународном карго осигурању значајна пажња и детаљна анализа је посвећена учешћу осигураника у међународним карго штетама.

У глави V – Утврђивање и ликвидација штете – у овом дијелу дисертације је извршена анализа правног аспекта поступка ликвидације штете у међународном карго превозу. Код осигуравајућих друштава који се баве осигурањем робе у међународном превозу постоје значајни проблеми који се тичу накнаде насталих штета у овој грани осигурања, управо због постојања тзв. елемента иностраности, односно постојања проблема међународног превоза, а самим тим и осигурања у овој грани превоза. Будући да не постоје усвојени правни прописи који би регулисали поступак и начин ликвидације ове врсте штете у међународном превозу кандидат је извршио детаљну анализу поступка и начина ликвидације штете који би се требали примијењивати у случају настанка штете у међународном превозу робе. Посебно је анализан поступак и начин ликвидације штете, од њеног настанка па до коначне ликвидације. Кандидат аргументовано даје свој критички осврт на пропусте и грешке који се јављају у поступку ликвидације штете у међународном превозу робе са посебним освртом на проблеме везане за контејнерски превоз робе као и поступке ликвидација штета насталих у овој врсти превоза. Код оваквих врста штета

велики проблем у међународном превозу представља управо сама техника ликвидације штете, на шта је своју пажњу и критички осврт усмјерио и кандидат. Нарочито велики проблем у међународном превозу представља превоз опасних материја, које са собом повлаче могућност настанка великих еколошких штета и њихових последица, а на које је кроз детаљну анализу упоредних и домаћих прописа веома аргументовано указао кандидат у овом раду. Кандидат је увидјевши значај и потребу ове врсте штета, извршио њену детаљну анализу упоредивши међународне и домаће прописе који регулишу ову област, као и у земљама у региону, како би се отклонили одређени недостаци и пропусти у поступку ликвидације ових врста штета.

У закључним разматрањима кандидат даје пресјек цјелокупног истраживања, дајући резултате до којих је дошао приликом израде рада.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Разлози за истраживање наведене теме полазе од значаја уговора о осигурању у међународном превозу робе и ликвидације штете анализирани са њеног правног аспекта. У данашњем смислу ријечи се неоспорно може извести закључак да међународни превоз робе игра значајну улогу у међународној трговини, а самим тим и њено осигурање које представља велику сигурност за све субјекте који у овом пословном ланцу учествују. Анализа обављена у овом истраживању указује на чињеницу да пословни субјекти у Републици Српској али и у цијелој Босни и Херцеговини врло мало користе ову врсту осигурања, иако је велика зависност горући проблем наше привреде. За транспортно осигурање се каже да исто представља значајан извоз прилива, односно да се ради о тзв. „тихом девизном приливу“ јер уплатом премија домаћим осигуравајућим друштвима од стране иностраних компанија долази до значајног девизног прилива у земљи. Обзиром да Република Српска, односно Босна и Херцеговина чине дио токова међународне производње и размјене добара и услуга, осигуравајућа Друштва на овим просторима ће се у наредном периоду суочити са проблемима који се односе на потребу домаћих и међународних привредних субјеката за закључивањем квалитетне и „сигурне“ полисе осигурања, у случају да дође до настанка штете из уговора о превозу робе. Нарочити проблеми се могу јавити приликом настанка штета, јер недовољно обучени кадрови и недостатак теоретског и практичног искуства могу довести до великих проблема у погледу остваривања права на накнаду штета и поступка и начина исплате истих. Циљ овог истраживања је и прагматичан и научан. Када су у питању досадашња истраживања на ову тему, она, у домаћој правној литератури, нису вршена у значајнијем обиму и углавном се анализе свде на обраду за потребе уџбеника. Тако је у свим земљама бивше СФРЈ, као заједничке државе, осигурање у међународном превозу робе релативно често дефинисано у

уцбеницима пословног (привредног) права и међународног пословног (привредног) права, с тим да га поједини аутори сарствају међу уговоре са мјешовитом грађанском правном основом, а неки их сматрају посебним пословима осигурања. (нпр: Антонијевић З. : *Уговори у привреди*, Београд 1976., Васиљевић М., Рајчевић М., Поповић В. : *Уговори у привреди*, Бања Лука 2002., Вилус Ј., Царић С., Шогоров С. : *Међународно привредно право*, Београд 1989., Велимировић М. : *Привредно право*, Подгорица 1998., Верона А. : *Поморско право*, Загреб 1927., Голдштајн А. : *Међународно трговачко право*, Загреб 1970., Голдштајн А. : *Привредно уговорно право*, Загреб 1980., Драшкић М. : *Међународно привредно уговорно право*, Београд 1990., Ђуровић Р. : *Међународно привредно право*, Београд 2004., Ивошевић Б. : *Транспортно осигурање*, Београд 2009., Јакша Б. : *Право осигурања*, Загреб 1972., Јанковец И. : *Поморске хаварије*, Београд 1965., Јанковец И. : *Транспортно осигурање у спољној трговини*, Нови Сад 1972., Јанковец И. : *Међународно поморско осигурање*, Београд 1976., Јовановић В. : *Осигурање у привреди*, Загреб 1962., Капор В. Царић С. : *Уговори робног промета*, Београд 1979., Матијевић Б. : *Штета и накнада из осигурања*, Загреб 2007., Миленовић Д. : *Пословно право*, Ниш 2001., Петрановић В. : *Осигурање и реосигурање*, Загреб 1984., Петровић З. : *Накнада штете и осигурање*, Београд 2005., Петровић Томић Н. : *Осигурање робе у међународном поморском превозу*, Београд 2009., Петровић З. : *Накнада штете и осигурање*, Београд 2005., Пилић В. : *Осигурање у спољнотрговинском пословању*, Београд, 1956., Поповић В., Вукадиновић Р. : *Међународно пословно право*, Бања Лука-Крагујевац 2010., Радовић З. : *Осигурање спасавања на мору*, Београд 1980., Савин Ш. : *Поморски пријевози, хаварије и осигурање*, Загреб, 1958., Schmitthoff, М. С. : *Међународно трговачко право*, Загреб 1972., Станковић О. : *Накнада штете*, Београд 1998., Станковић П. : *Спасавање у пловидбеном праву Југославије*, Ријека 1976., Станковић П. : *Поморске хаварије*, Загреб 1995., Стојиљковић В. : *Међународно привредно право*, Београд 2003., Томашић В. : *Транспортно осигурање*, Београд, 1987., Ђирић А., Ђуровић Р. : *Међународно трговинско право (посебни део)*, Ниш 2005., Франчисковић И. : *Сустав транспортних осигурања*, Загреб 1994., Церић В. : *Међународни транспорт са транспортним осигурањем*, Београд 1959., Шарић А. : *Осигурање и саобраћај*, Загреб 1971., Шулејић П. : *Транспортна осигурања*, Београд 1976.

Кандидат је, за потребе рада, користио и резултате одређених магистарских радова, односно мастер студија као што су: Ловрић И., *Нове институтске клаузуле за осигурање робе 2009.*, магистарски рад, Правни факултет, Сплит 2011., Шулејић П. : *Осигурање од грађанске одговорности*, докторска дисертација, Правни факултет Београд 1967., Приморац Ж. : *Поморска обвезна осигурања*, докторска дисертација, Правни факултет Сплит 2011.

Правни аспекти накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе

анализирани су и сагледавани кроз значајни број стручних радова, као што су: Амиџић П.: *Судар бродова у новом поморском закону Републике Хрватске из 2004. године*, Зборник радова правног факултета у Сплиту број 4/05, Бараћ И.: *Неки подаци о транспортном осигурању и осигурању карга у свијету у 1994. години*, часопис Осигурање број: 11-12, Беланић Л.: *Уговор о осигурању правне заштите у поредбеном праву с освртом на хрватско право*, Палић 2011., Бољанча Д.: *Нова законска правна врела осигурања у Републици Хрватској*, Правна ријеч број 28/2011., Видовић Т.: *Неки подаци о транспортном осигурању и осигурању карга у свијету у 1994. години*, Осигурање број 37/97, Видовић Т.: *Међународни транспорт и осигурање робе и потраживања у вањско-трговинском пословању*, Хрватска господарска ревија број 46/97, Вукадиновић Р.: *Обавеза продавца да испоручи саобразну робу према Конвенцији УН о уговорима о међународној продаји робе*, Правна ријеч број: 14/08, Грабовач И.: *Дубровачки Ordo super assicuratoribus из 1568. године- најстарији закон о поморском осигурању у свијету*, Зборник радова правног факултета у Сплиту број 36/53-54/1999., Ђурђев Д.: *Нова правила за међународни превоз опасне робе*, Правна ријеч број 29/11, Зеленика Р., Кнапић И., Ликић Р.,; *Управљање ризика у клупском осигурању*, Наше море број 54/2007., Зиндовић И.: *Основни принципи и област примене Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе*, Правна ријеч број: 25/10, Јакомин И.: *Осигурање од транспортних опасности (ризика) и организације које се тиме баве у Словенији*, Зборник радова правног факултета у Сплиту број 35/49-50/98, Јелинић С.: *Разлози за измјену или поништај уговора о спасавању*, Годишњак правног факултета Бања Лука број 5/81, Јеролимов Д.: *Искључење ризика рата, истраја, злонамјерних поступака и штета насталих због радиоактивне контаминације*, Осигурање број: 37/97, Клобучар Д.: *All risks увјети за осигурање*, Осигурање број: 4/2001, Никчевић Грдинић Ј.: *Развој и унификација поморског права*, Годишњак правног факултета Бања Лука број 31/2007., Павић Д.: *Осигурање ратних ризика*, Зборник радова правног факултета у Сплиту број 3/2009, Павић Д.: *Нове институтске клаузуле за осигурање робе*, Осигурање број 51/10, Павић Д.: *Посебна мјерила за дјеломичне карго штете*, Осигурање број 51/2011, Петровић Томић Н.: *Осигурање робе по Incoterms транспортним клаузулама*, часопис Правни живот број: 12/09, Поповић В.: *Испорука робе у међународном привредном праву*, Годишњак правног факултета у Бањој Луци број 17-19/1993-1995., Поповић В.: *Комисија УН за међународно трговинско право-UNCITRAL (као субјект међународног пословног права)*, Правна ријеч број 20/09, Ђурковић М.: *Активна обрада штете у осигурању*, Осигурање број: 33/2002.

Значајна сазнања из ове области на подручју бивше Југославије добијена су из посебних анализа и истраживања спроведених у оквиру студија везаних за процјену потребе примјене и законског регулисања овог правног посла у земљама југоисточне

Европе, што је видљиво из одређених стручних радова, као што су: Андријанић И., Рајсман М.: *Транспортно осигурање с освртом на њемачку пословну праксу*, Загреб 2008., Антонијевић З.: *Одговорност транспортних предузећа по уговору о превозу робе*, Београд 1958., Балабан М.: *Осигурање у савременом свету*, Београд 2008., Беланић Л.: *Уговор о осигурању правне заштите у поредбеном праву с освртом на хрватско право*, Палић 2011., Брежански Ј., Ђурковић М., Гиунио М.: *Уговор о осигурању према новом ЗОО*, Загреб 2005., Голдштајн А.: *Државни акти и вањскотрговачки уговори*, Загреб, 1981., Грабовач И.: *Правни аспекти сигурне луке пристајања и прекрцаја*, Сплит 1966., Грабовач И.: *Анализа клаузула у теретницама југословенских бродара*, Београд 1970., Грабовач И.: *Хрватско поморско право и међународне конвенције*, Сплит 1995., Грабовач И.: *Сувремено хрватско поморско право и поморски законик*, Сплит 2005., Јанковец И.: *Транспортно осигурање у спољној трговини*, Нови Сад 1972., Јанковец И.: *Међународно поморско осигурање*, Београд 1976., Јанковец И.: *Лојдова С.Г. полиса као аутономни извор права међународног поморског осигурања*, Нови Сад 1976., Кочовић Ј., Ханић Х.: *Савремени трендови у развоју тржишта осигурања*, Врњачка Бања 2006., Огривовић Д.: *Општи развој и положај осигурања у Југославији*, Београд 1990., Перичин Ј.: *Одговорност бродовласника и оснивање Фонда у међународној конвенцији о одговорности и накнади штете у пријевозу опасних и штетних твари морем*, Задар 2001. Радионов Н.: *Одговорност цестовног пријевозника за робу и послови осигурања*, Опатија 2008., Радовић З.: *Осигурање у међународној робној размјени*, Токови осигурања 2007. број 3, Студе Р.: *Промјена изгледа ризика у осигурању/реосигурању*, Загреб 2007., Тимотијевић А.: *Накнада штете на основу уговора о поморском превозу ствари*, Београд 2006, број 11, Трајковић М.: *Правни односи код комисионе куповине и продаје робе у нашем и упоредном праву*, Београд 1969., Ђурковић М., Милетић В.: *Право осигурања Еуропске економске заједнице*, Загреб 1993., Чоловић В.: *Друштво за узајамно осигурање у законодавству Републике Српске-недоумице и грешке*, Удружење правника Републике Српске 2010.

Од страних извора, односно литературе, кандидат је посебно анализирао међународне конвенције и међународна правила која се односе на осигурање међународног карга и настанка штете и то: *Marine Insurance Act* (Енглески поморски законик) из 1906. године, Међународна конвенција о судару бродова, донесена у Бриселу 1910., Међународна конвенција о помоћи и спашавању ваздухоплова или од стране ваздухоплова на мору, донесена у Бриселу 1938., Конвенција о побољшању положаја рањеника, болесника и бродоломаца оружаних снага на мору, донесена у Женеви 1949., Конвенција о отвореном мору, донесена у Женеви 1958., Међународна конвенција о заштити људског живота на мору (SOLAS), донесена у Лондону 1974., Међународна конвенција о потрази и спашавању на мору (SAR), донесена у Хамбургу 1979., Конвенција о спашавању, донесена у Лондону

1989., Јоркантиверпенска правила 1877., Правила међународне трговачке коморе за употребу домаћих и међународних трговачких термина, Incoterms 2010., Institute Cargo Clauses (Лондонски институт поморских осигураваача), Lloyds S.G. policy, Конвенцију УН о међународној продаји робе, Једнообразни трговачки законик САД, Трговачки законик Француске, Правила Р&I клуба, али и студије, анализе и стручне радове везане за правне аспекте накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе, као што су: Gaunt L.: *The carriage and insurance of cargoes*, London 1974., Gronfors K.: *Cargo Insurance and modern transport*, Gothenburg 1970., Dover V.: *Analysis of Marine insurance clauses*, London 1971., Ramberg J.: *Cancellation of contract of affreightment*, Gothenburg 1970., Schmitthoff, M. C. : *Међународно трговачко право*, Загреб 1972., Halling, C.J.- *P&I осигурање*, Загреб 1990., Шарчевић П., Paul Volken: *International sale of goods*, New York 1986.

У раду су, у значајној мјери коришћени законски текстови и остали прописи, као и интернет странице које обрађују ову тематику, те дат приказ већ поменутих примјера судске праксе САД и земљама ЕУ.

Допринос који теза треба да постигне, између осталог и уз помоћ наведених извора, је што прецизније теоретско одређење правних аспеката накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе, дефинисање њених основних карактеристика, те позиционирање и разграничење у односу на остале сродне послове. Друштвена оправданост истраживања лежи у потреби сагледања конструкције овог правног посла, али и сагледавања постојеће правне регулативе, односно процјене да ли је она довољан правни оквир за несметан развој истог.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Кандидат је при изради овог рада користио бројне изворе, руководећи се одређеним критеријумима. Како је уговор о међународном карго осигурању сложен правни посао и у себи садржи и елементе других уговора, посебно уговора са грађанско-правном основом, а због специфичне функције овог правног посла, у оквиру правне литературе, коришћена је не само она из области пословног права, већ и литература из грађанско-правне области. С обзиром да се ради о међународном карго превозу и аспектима накнаде штете на међународној размјени добара и услуга, а како је у питању прије свега поморски превоз као доминантан и најчешће коришћен превоз у међународној размјени добара, гдје кључну улогу имају земље англосаксонског права у којима је прије свега доминантан извор права

судска пракса, кандидат, је поред позитивних прописа у великој мјери користио судску праксу за поједине, специфичне облике настанка штете на роби.

Кандидат је, у истраживању, настојао да се ослани на већ афирмисане теоретичаре из материје пословног и грађанског права, али је, у значајној мјери, истраживао и ставове мање афирмисаних, посебно из сфере правничке и економске струке, како би остварио спој теорије и праксе. Из тог разлога су теоријски ставови на многим мјестима поткријељени подацима и примјерима из праксе. Изворе истраживања и сазнања представљали су, прије свега, писани и објављени материјали, посвећени предмету истраживања. С обзиром на предмет и циљеве истраживања, коришћен је низ докумената, нормативни и други акти, судске одлуке, научне и стручне књиге, магистарски и докторски радови, монографије, зборници радова, стратешки документи, статистички и други извјештаји, акти и документа релевантних асоцијација и пословних субјеката, часописи, стручни и прегледни чланци, студије случаја, интернет странице и други извори. Поред извора из националних законодавстава, извори су у значајној мјери и међународног карактера (међународне конвенције) и европска правна начела, те прописи и пракса националних система у упоредном праву. Поред наведених докумената, до сазнања о битним чињеницама за предмет истраживања кандидат је дошао кроз непосредне разговоре са представницима субјеката учесника у међународном карго осигурању у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини, Србији и Хрватској (Кроација осигурање у Сплиту, Јадранско осигурање у Сплиту, Хрватска осигуравајућа кућа у Загребу, Дунав осигурање а.д. Београд, Дунав осигурање а.д. Бања Лука, Микрофин осигурање а.д. Бања Лука, Јахорина осигурање а.д. Бања Лука, Центар за унапређење тржишта осигурања и финансијских услуга Бања Лука, те појединим привредним друштвима, корисницима услуга осигурања у међународном превозу робе). Као извор коришћени су многи закони и подзаконски акти из предметне материје и то не само на нивоу Републике Српске и Босне и Херцеговине, већ и земаља Југоисточне Европе, ЕУ, САД, Јапана, Кине и др.). У значајној мјери су коришћени и аутономни извори пословног права као што су Институтске клаузуле за осигурање робе, те општи услови пословања и међународни обичаји, али и судска пракса.

Комплексност и карактер предмета истраживања, као и постављени циљ истраживања налагали су комбинацију следећих метода које је кандидат користио у истраживању: а) правни (нормативно догматски) као најстарији метод изучавања права, б) опште методе које су карактеристичне за сва друштвена истраживања и у којима је издвојена научна дескрипција и анализа садржаја (са синтезом), в) компаративна (упоредноправна) метода која је нарочито дошла до изражаја упоређивањем националних и међународних извора права, са посебном анализом на одређене конвенције које су значајне

у овој области, г) историјска метода која је коришћена код историјског настанка и развоја међународног транспортног осигурања и накнаде штете, д) метод студије случаја који је коришћен приликом анализе примјене појединих норми домаћег права (БиХ, Републике Српске и Републике Србије, Републике Хрватске), у комбинацији са компаративним методом индуктивно-дедуктивна, историјска и компаративна анализа.

У комбинацији са правном методом, метод анализе садржаја је коришћен при анализи домаће и међународне научне и стручне литературе. Кандидат је користио и друге научне методе: анализу, синтезу, индукцију, дедукцију, апстракцију и генерализацију.

У раду је као основна метода истраживања, коришћена догматско-нормативна метода, која у себи садржи догму, одвајајући право од политике и инсистирајући на примјени закона и нормативна, којом се не утврђује само структура права, него и како право функционише, а при том анализирајући постојећу легислативу која се односи на правни посао међународног карго осигурања у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини, те њен утицај на садашње одвијање ових финансијских активности, као и препреке и отворена питања која се појављују у пракси. Историјско-правни метод је коришћен у циљу сагледавања историјског развоја овог правног посла, док је упоредно-правни метод коришћен интегрално, кроз цијели текст. Упоредном анализом различитих рјешења, кандидат настоји указати на суштину регулативе о одређеном проблему у правним системима других земаља, а анализирана су законска рјешења за овај правни посао у упоредном праву, са посебним освртом на стање легислативе у земљама Југоисточне Европе, вршећи анализу позитивног законодавства Републике Српске, односно Босне и Херцеговине. Аксиолошки метод је коришћен ради истраживања става о потреби детаљног регулисања накнаде штете у међународном превозу робе у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини. Статистичка метода је у раду коришћена да би се приказали трендови развоја међународног карга у свијету и накнаде штете која настане у међународном каргу, са посебним освртом на Европску унију и земље југоисточне Европе, али и да би се направила процјена могућности коришћења осигурања превоза робе у међународном саобраћају у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини. Анкета је коришћена за добијање вриједносних судова и мишљења. Пројектовани интервју је обављен са представницима пословних субјеката, пружалаца услуга осигурања робе у међународном превозу (Кроација осигурање у Сплиту, Јадранско осигурање у Сплиту, Хрватска осигуравајућа кућа у Загребу, Дунав осигурање а.д. Београд, Дунав осигурање а.д. Бања Лука, Микрофин осигурање а.д. Бања Лука, Јахорина осигурање а.д. Бања Лука, Центар за унапређење тржишта осигурања и финансијских услуга Бања Лука), али и са корисницима ових услуга, појединим привредним друштвима који користе услуге осигурања у међународном превозу робе. Наведене методе су адекватне, довољно тачне и

савремене, а резултати добијени њиховим коришћењем су јасно приказани.

Кандидат није битније одступио од плана датог приликом пријаве докторске тезе. Минимална корекција редослиједа и груписање одређених садржаја у више или мање цјелина у односу на пријаву допринијела је бољој структури рада и није нарушила однос урађеног рада и пријаве.

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Накнада штете из осигурања на роби која се превози у међународном саобраћају готово је неизбежан чинилац настанка осигураног случаја, а чију примјену је у пракси интензивирао све већи робни промет између земаља и континената, односно све већи и свеобухватнији привредни развој у свијету. О начину реализације накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе не постоји јединствени став у правној теорији и пракси, односно законодавствима појединих земаља када је у питању његова правна природа и начин примјене, термилошко и појмовно одређење.

Кандидат након указивања појединих облика штета, начина њихове примјене у међународном превозу робе и начина његове примјене у зависности од законске примјене легислативе у појединим земљама констатује да накнада штете у осигурању, нарочито у карго осигурању, представља један чинилац без кога се не може ни замислити закључивање уговора о осигурању. Обзиром да Република Српска, односно Босна и Херцеговина чине дио токова међународне производње и размјене добара и услуга, кандидат констатује да ће се осигуравајућа Друштва на овим просторима у наредном периоду суочити са проблемима који се односе на потребу домаћих и међународних привредних субјеката за закључивањем квалитетне и „сигурне“ полисе осигурања, у случају да дође до настанка штете из уговора о превозу робе, а да ће се нарочити проблеми јавити приликом настанка штета, јер недовољно обучени кадрови и недостатак теоретског и практичног искуства могу довести до великих проблема у погледу остваривања права на накнаду штета и поступка и начина исплате истих. Кандидат истиче да је развој осигурања робе у међународном превозу у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини на незадовољавајућем нивоу, те да је премија осигурања у овој врсти осигурања сваке године све мања, а да су један од разлога пада премије свакако недовољно обучени кадрови како у осигуравајућим друштвима, тако и у осталим сегментима који су повезани са осигурањем и транспортом робе. Оваквом констатацијом кандидат остаје при тврдњи да осигуравајућа друштва избегавају ову врсту осигурања управо из разлога недовољне обучености кадрова, што доводи до огромног одлива средстава из самих осигуравајућих друштва, односно и Републике Српске и Босне и

Херцеговине, а узимајући у обзир да се код оваквих врста осигурања ради о веома високим премијама, кандидат процјењује да је штета и за осигуравајућа друштва и за државу огромна.

Анализирајући развој међународних односа промета робе и путника међу државама кандидат утврђује да је потребно са правног аспекта, путем законских уређења, формирати једнообразна правила која ће бити примјењива за све државе, како би се превоз робе, лица и осталих средстава могао одвијати несметано и са што мање формалности, а нарочито стварањем јединствених правила која се тичу питања накнаде штете, јер било гдје да се штета десила, осигураник је исту претрпио, те би формалности и процедуре око поступка утврђивања и ликвидације штете требали свести на минимум како би осигуранику штета у што краћем временском периоду била надокнађена, било гдје да је иста претрпљена. Са развојем индустрије и привреде у цјелини повећава се вриједност и капацитет средстава превоза која могу у једном превозу превозити велику количину робе, а самим тим се повећава и вриједност робе која се превози једним превозним средством, чиме се са друге стране повећавају ризици и висина штета која се исплаћује осигураницима, наноси се све већа штета и друштвима за осигурање, који преузимањем појединих ризика угрожавају своју ликвидност. Са друге стране, овакве велике количне превоза робе једним превозним средством стварају и већу премију за осигуравајућа друштва. Кандидат утврђује да управо овако велике премије земљама попут САД-а, Велике Британије и Јапана доносе годишњи приход од преко 3 милијарде америчких долара.

На први поглед посматрано можемо рећи да је питање накнаде штете у карго осигурању доста уређено од стране и осигуравајућих друштава и осталих субјеката који учествују у овој врсти осигурања, односно да се питање накнаде штете своди на минимум. Кандидат упоређујући остварену премију по појединим осигуравајућим друштвима и појединим земљама, посматрано по годинама, утврђује да није дошло до пада штета у овој врсти осигурања, већ до пада премије, односно да осигуравајућа друштва нису ништа предузимала да се штета не деси, односно и уколико се деси да иста буде што мања, већ исти нису остварили премију која би се могла оправдано очекивати. У раду кандидат долази до закључка да пад премије осигурања није економска криза, већ недовољно обучени кадрови који избјегавају ову врсту осигурања.

У раду се аргументовано указује да осигуравајућа друштва морају посебну пажњу да посвете обуци кадрова у сектору за ликвидацију оваквих врста штета, истичући да правилно и квалитетно обучени кадрови у сектору процјене и ликвидације штета управо и представљају начин да се ова грана осигурања брже развија, са смањењем штета које настају у овој врсти осигурања. Кандидат истиче да осигуравајућа друштва морају да проналазе друге начине за смањење штета у овој врсти осигурања, а не путем смањења премије

осигурања. Кандидат посебно указује да је потребно да осигуравајућа друштва значајну пажњу посвете превенцији настанку штета и издвајању средстава за превенцију. Посебно је потребна посебна обука и осталих учесника у превозу и осигурању робе, као што су шпедитери, утоваривачи, превозници итд. У раду се долази до закључка да квалитетно обучени радници осигуравајућих друштава неће закључивати шаблонске полисе осигурања, односно да ће се вршити закључивање полисе осигурања узимајући сваки конкретан случај засебно, који ће се посебно анализирати и сагледати сви аспекти ризика који могу да настану за осигураваача, узимајући у обзир оне појединости од којих зависи ризик који се преузима, нпр. на својства превозног средства, пут којим се роба превози, својство робе која се превози, на ризике који се могу јавити у току превозног пута, на висину премије која се уговара, али и на висину штете која би могла да настане и сл. Нарочита пажња поред услова осигурања мора се посветити локалним обичајима у погледу превоза, а посебно међународним обичајима, односно обичајима који важе и у полазном и у крајњем одредишном мјесту, као и на чињеницу да ли се у овим мјестима примјењују међународно призната правила или постоје посебни законски прописи везани за одређену област.

Кандидат анализирајући детаљно постојеће проблеме, односно недостатке долази до закључка на који начин ријешити поједине правне аспекте код накнаде штете у међународном превозу робе.

Ограничења развоја међународног карго осигурања, а посебно накнаде штете у овој врсти осигурања првенствено су резултат непостојања унификованих правила, законских и подзаконских аката важећих за све међународне субјекте који учествују у међународном превозу и осигурању, а нарочито накнади штете. Ова различита правна правила која су прије свега на различит начин регулисана у појединим земљама представљају кочницу развоја осигурања робе у међународном превозу. Кандидат указује да се нарочити проблеми јављају код накнаде штете на роби која настане у оваквој врсти превоза, јер не постоје унификована правила која регулишу ову област у свијету. У раду се указује да су овакве баријере у међународном превозу робе недопустиве јер стварају огромну штету свим учесницима у транспорту, те је неопходно констатно радити на унификацији права транспортног осигурања и питања накнаде штете у цијелом свијету, те одређена издвојена правила и норме који нису широко примјењиви у међународном превозу укинути. Кандидат посебно напомиње да питање накнаде штете и њене ликвидације није регулисано ниједном законском одредбом, односно у овом случају се примјењују међународни обичаји који су се усталили у пракси, а које обичаје је неопходно константно анализирати и радити на примјени оних обичаја који су широко примјењиви у

свијету, а одређене обичаје који су посебно издвојени за поједине области укинути.

Свакако остаје отворено питање специфичности обичаја везаних за одређену област или другачије уређење проузроковано начином живота, рада и трговине појединих народа и субјеката који учествују у транспорту, у ком случају треба бити нарочито опрезан и поједина од ових правила не мијењати, односно примјењивати посебна правила и обичаје само за ту област. Улога осигуравајућих друштава у рјешавању ових проблема питања накнаде штете у међународном превозу робе је велика. Уколико осигуравајућа друштва дуже времена примјењују одређена правила и начине ликвидације штете у међународном превозу робе и та се пракса примјењује дуже вријеме, те уколико сва осигуравајућа друштва ту исту праксу на идентичан начин примјењују, односно на исти начин ликвидирају штету, ствара се обичај који се примјењује дужи низ година, односно стварају се једнообразна правна правила једнака за све субјекте, односно оштећене. На овај начин долази до укидања баријера које утичу на развој ове врсте осигурања и питања накнаде штете.

Резултати до којих је кандидат у свом истраживању дошао, су правилно, јасно и логично тумачени. Мишљења других аутора су истичана и уважавана, али је испољена и одређена доза критичности уз навођење респектабилне аргументације. Овом дисертацијом је извршена свеобухватна систематизација права код накнаде штете у међународном превозу робе, али је створен и основ за даље продубљивање и анализу појединих питања, а нарочито правног оквира за обављање овог правног посла, што и само може бити предмет посебних научних истраживања.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Кандидат је кроз свој рад, у области која није довољно научно обрађена, дао свој допринос представљајући своју тему на један посебан и оригиналан начин. На једном мјесту је доказаним методама обрадио правне аспекте накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе у свјетлу савремених законских прописа и општих правила, указујући на нераскидиву везу између правно-теоријске и практично-пословне димензије овог правног посла, што чини, између осталог, и користан допринос свим онима који се баве овом проблематиком. Његов допринос правној науци али и пословној пракси је евидентан, те због тога комисија даје сљедећи

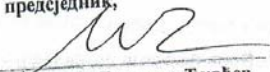
ПРИЈЕДЛОГ

Будући да понуђени рад задовољава критерије и стандарде докторског рада, Комисија једногласно предлаже Наставно-научном вијећу Правног факултета Универзитета у Бањој Луци да донесе сљедеће одлуке:

1. да се докторска дисертација мр Далибора Пејаковића под називом „Правни аспекти накнаде штете из осигурања у међународном превозу робе“ прихвати као самосталан научни рад који задовољава научне захтјеве за рад оваквог карактера и
2. да се именује Комисија за јавну одбрану рада.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

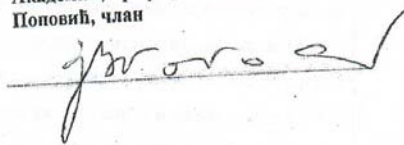
1. Проф. др. Марко Рајчевић,
председник,

2. Проф. др. Душанка Ђурђевић,
члан,

3. Академик, проф. др. Витомир
Поповић, члан

У Бањој Луци,

22.1.2015.г.